

VRAAG

Mondelinge vraag d.d. 22/09/2008 van Fannes Marleen betreffende steenmarters in Kessel-Lo en Heverlee

Code: GR/3.075.1.077/2008/114

Sinds enige tijd worden Kessel-Lo en Heverlee overrompeld door steenmarters. Niet alleen de nachtrustverstoring, de stank van hun uitwerpselen, de rottende prooidieren en de vliegen zijn hinderlijk maar deze diertjes zijn ook verzot op antivries, kabels en isolatiemateriaal. Verschillende wagens moesten er al aan geloven en een ernstig ongeluk is niet denkbeeldig. De marters worden momenteel verjaagd met spray en/of ultrasone toestelletjes. Hierdoor is de kans reëel dat ze gaan uitzwermen over de rest van de provincie waar ze zich tomeloos verder kunnen vermenigvuldigen. Het zijn immers beschermde cultuurvolgers.

Als er niets ingrijpends wordt ondernomen is het probleem straks niet meer te overzien. Elk dorp of elke stad apart het probleem laten oplossen is inefficiënt. Vandaar mijn volgende vragen aan de deputatie:

1. is het provinciebestuur zich bewust van het gevaar voor een ernstig ongeval door onklaar gemaakte wagens?
2. is het provinciebestuur zich bewust van de mogelijk toegebrachte schade aan vogels en grondbroeders?
3. Is de provincie al begonnen met het in kaart brengen van de gevolgen van de overpopulatie van een aantal diersoorten? Zo neen, waarom niet?
4. Is de provincie al begonnen met het voorbereiden van een preventie- en informatiecampagne hierrond?
5. Wil de provincie er bij **Minister Crevits** op aandringen dat de plaatselijke jagers toestemming krijgen om de steenmarter uit te dunnen tot een normaal bestand?

Elementen van ANTWOORD

Algemeen : steenmarterpopulatie en overlast / schade

Klachten over steenmarters nemen de laatste jaren inderdaad toe. Dit heeft uiteraard alles te maken met de opmerkelijke recente areaaluitbreiding over geheel Vlaanderen, die tegelijk ook met een zekere dichtheidstoename gepaard gaat in de regio's waar de soort reeds vanouds voorkomt. De historiek en recente situatie daarvan worden gedocumenteerd in Van Den Berge et al. (2002) en Van Den Berge & De Pauw (2003). De actuele toestand is het resultaat van deze nog steeds verderschrijdende rekolonisatie – na historische uitroeiing – waarbij lokaal de dichtheid een tijdlang toeneemt en de laatste blanco-gebieden ingevuld raken.

De gemeenten Kessel-Lo en Heverlee zijn beide gelegen in het zogenaamd 'historisch bolwerk' van de steenmarter in Vlaanderen, waar de soort nooit helemaal was verdwenen. Zij behoren dan ook tot de regio waar de dichtheid momenteel gemiddeld wat hoger zal zijn dan elders in Vlaanderen. Essentieel te noteren hierbij is het feit dat deze dichtheidstoename geplafonneerd is, en vermoedelijk reeds sinds een aantal jaren haar maximum aldaar heeft bereikt.

Punt hierbij is immers dat steenmarters strikt territoriale dieren zijn. Vermits het aantal dieren per territorium absoluut beperkt is (één mannetje / één wijfje / tijdelijk enkele jongen), is een dichtheidstoename alleen mogelijk via een dichtere stapeling van de territoria. Territoria variëren in oppervlakte doorgaans van enkele tientallen tot enkele honderden hectare (100 ha = 1 km²). Hoewel in urbaan of suburbaan gebied de territoria doorgaans kleiner zijn dan in het buitengebied, staat aan de samendrukbaarheid van deze territoria hoedanook steeds een limiet, grotendeels gekoppeld aan het voedselaanbod.

Gezien de areaaluitbreiding van de soort reeds ruim een decennium geleden op gang is gekomen – waarbij de bolwerkregio als bron dan wel als ‘springplank’ heeft gefungeerd – ligt het niet in de lijn der verwachtingen dat de dichtheid er lokaal nog verder zal toenemen.

Ingrijpen in de populatie – ‘uitdunnen tot een normaal bestand’ – is om een aantal redenen niet opportuun of werkzaam. Precies wegens de territoriale populatiestructuur, gebaseerd op sociale regulatie, is de populatiedichtheid heel sterk gebufferd tegen dergelijke ingrepen. Valt een territoriumhouder weg (gedood), dan wordt zijn plaats heel snel ingenomen door een soortgenoot vanuit de populatiereserve van jonge, nog niet-gevestigde dieren. Om deze buffering te doorbreken, zou derhalve op grote schaal (landelijk) en nagenoeg continu dienen te worden ingegrepen.

Wat bij een strikt territoriale soort als de steenmarter dient begrepen te worden als een ‘normaal bestand’ is essentieel verschillend van soorten die in groep of kolonie leven (ratten, konijnen,...) : het gaat niet over ‘een groot of een klein aantal’, maar over ‘aanwezigheid versus afwezigheid’. Schade van wilde konijnen wordt vb. doorgaans getolereerd als het om een klein aantal dieren gaat, maar niet als het om grote groepen gaat. Als bij steenmarter evenwel een territorium bezet is (met van nature een strikt gelimiteerd aantal individuen), dan bestaat er aldaar steeds dezelfde kans tot schade of overlast. Vermijden of verminderen van dergelijke schade of overlast kan niet gerealiseerd worden door de dichtheid (aantal dieren op een bepaalde plaats) te verminderen, maar door ‘aanwezigheid’ tot ‘afwezigheid’ te veranderen. Elke (schadegevoelige) woning kan immers maar in één territorium tegelijk gelegen zijn (zie bv. ook Van Den Berge, 2008).

Wanneer het daarbij de bedoeling is territoria *blijvend* leeg te houden – in deze benadering de enige optie om schade of overlast te vermijden – zou dit dus in de praktijk neerkomen op lokale uitroeiing. Op basis van het gelijkheidsbeginsel zou dan elke (klagende) burger evenveel aanspraak kunnen maken op deze optie – met grootschalige (her)uitroeiing van de soort in Vlaanderen tot gevolg.

Overigens dient daarbij ook de vraag gesteld, of een dergelijke optie tot lokale uitroeiing wel haalbaar zou zijn met redelijke middelen – het gebruik van specifieke klemmen en vergiften e.d. behoort hier immers niet meer tot de toegelaten of toelaatbare standaardtechnieken. Een klassieke ‘bejaging’ zal, gezien de levenswijze van steenmarters, helemaal geen resultaat opleveren.

Voor een meer uitgesponnen overweging in dit verband kan verwezen worden naar een eerdere nota, kaderend in de advisering van het huidige jachtopeningsbesluit (Van Den Berge, 2007).

Risico op ongevallen met wagens

Klachten over steenmarters hebben soms ook betrekking op schade aan auto's. Het is inderdaad bekend dat steenmarters, wanneer zij onder de motorkap gaan, aan isolatie krabben en aan bedradingen en slangen bijten. Behalve het ongemak dat daarmee gepaard gaat en de financiële aspecten ervan, is het begrijpelijk dat ook het veiligheidsaspect hier genoemd wordt. In de praktijk betreft het hier vooral elektrische kabels en rubberslangen (waterkoeling, ruitsproeiers,...), terwijl van lekkages en doorbijten van remleidingen geen gevallen bekend zijn (Muskens & Broekhuizen, 2005).

Voor het tegemoetkomen aan deze schadeproblematiek in het algemeen, zijn technische oplossingen beschikbaar. In regio's waar steenmarters vanouds aanwezig zijn (Duitsland) behoren voorzieningen in dat verband tot de standaarduitrusting van diverse automerken.

Toegebrachte schade aan vogels en grondbroeders

Steenmarters zijn uitgesproken voedselopportunisten, die weliswaar ook prederen op vogels maar zich geenszins speciaal richten op deze voedselcategorie. Hun aandeel in de globale predatiedruk (impact van alle predators samen) op tal van prooipopulaties is niet van dien aard dat hier een speciale dreiging zou van uitgaan (zie ook Van Den Berge, 2007).

Preventie en informatie

Preventie en overeenkomstige informatie zijn de aangewezen alternatieve benadering van de 'nieuwe situatie', waarbij Vlaanderen stilaan volledig door steenmarters geherkoloniseerd raakt.

Referenties

- Müskens, G. & S. Broekhuizen, 2005. De steenmarter (*Martes foina*) in Borgharen : aantal, overlast en schade. Alterra-rapport 1259, Alterra, Wageningen.
- Van Den Berge, K., 2007. Hoofdstuk 10 : Steenmarter. In : Advies betreffende het op te maken Jachtopeningsbesluit voor de periode 2008 – 2013. Advies Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.A.2007.168
- Van Den Berge, K., 2008. Evoluties van marterpopulaties in Vlaanderen en de schadeproblematiek (juridische zaak rond herhaalde steenmarterschade aan villa te Diest – beschadiging rieten dak). Advies Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.A.2008.116.
- Van Den Berge, K. & De Pauw W., 2003. Steenmarter *Martes foina* (Erxleben, 1777). In: Verkem, S., De Maeseneer, J., Vandendriessche, B., Verbeylen, G. & Yskout, S. Zoogdieren in Vlaanderen. Ecologie en verspreiding van 1987 tot 2002. Natuurpunt Studie en JNM-Zoogdierenwerkgroep, Mechelen & Gent, België.
- Van Den Berge, K., Van den Eynde, V. & Berlengee, F., 2002. Rekolonisatie van steenmarter *Martes foina* in Vlaanderen. In: Peeters, M. & Van Goethem, J. (ed.). Belgian fauna and alien species: 251-253. Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen – Biologie, Vol. 72 Suppl., Brussel, België.

Koen Van Den Berge
6 oktober 2008.